

ПИЈЕМОНТ

ДИРЕКТОР: Бранко Божовић

Оснивач: ЉУБОМИР С. ЈОВАНОВИЋ

УРЕДНИК: Коста М. Луковић

Око Српског Приморја

— Фантастични италијански снови и српски животи интереси. —

Савезничке аустро-италијанске везе нису биле у стању да сузбију иредентну струју, која још од *Силвија Пеликовић Тамница* не престаје струјати Ломбардијом и Венетом. Та струја је давно превалила политичке границе Италије и излила се Триентом и Истром, запљускујући чак и далматинско приморје.

Иредентистичку струју подгревају и покрећу разна политичка и национална италијанска удружења. Мацинијев Комитет, Гарибалдинци и Масонерија изручивали су до скоро, преко два културна удружења „Данте Алигијери“ и „Про Култура“, у југо-западни део хабзбуршке монархије, идеје младе Италије.

Сада, кад се поставља питање о деоби Аустро-Угарске, иредентистичка струја доживљује своју плим. Из дана у дан, италијански листови наглашавају, да далматинско приморје има да припадне Италији, и то како по природи њених вајкадашњих националних аспирација, тако и на основу неутралности Италије у европском рату!..

Наше италијанске колеге, како изгледа, имају врло развијену фантазију. У својој шовинистичком заносу, они прескачу и историју, и етнографију, и животне интересе Срба и Хрвата т. ј. апсолутно претезног становништва Далмације — и, у својој јужњачкој фантазији, виде далматинско приморје припојено Италији! Међутим, ништа стварности противније од данашњих снова и евентуалних сутрашњих покушаја, да *српска Далмација* постане *италијанска провинција*!

Изазвани неодмереним писањем италијанских листова,

Руси су („Рјеч“, „Новое Време“ и „Руское Слово“), кратко и јасно, поручили загрејаним претедентима на далматинско приморје: „Далматинска обала има да припадне Србима и Хрватима. Сваки покушај Италије да спусти руку на Далмацију, био би доказ о непријатељству Италије према Русији и Словенству“.

Италијанску штампу потребно је данас потсетити на једну значајну чињеницу. У почетку европског рата, Италија је достављена декларација савезничких кабинета, да „државе које не узму учешћа у европском рату, не могу прешендсвати ни на какве територијалне користи, као на компензацију за њихову неутралност“. Ништа праведније и разумљивије од ове благовремене, Италији и Румунији, упућене декларације Тројног Споразума!

Противно очекивању свих који познају прошлост и државне интересе Италије, Италија је изабрала тактику скрштених руку за време европског рата. Сеирити док се други крве, и пецати тренутак згодан за „компензације“! — то је политика италијанске владе од почетка рата. Русија, Француска и Енглеска пустиле су Италију да истраје у ставу незаинтересованог посматрача, али са речима: „Ко се неће да бије, неће ништа ни да добије.“

И зато ми дубоко верујемо, да ће наше моћне савезнице, у тренутку кад Италија буде захтевала далматинско приморје остати себи доследне и поновити своју ранију поруку: „Ко није хтео да се бије, нема ништа ни да добије!“

Из бојне линије

Званичан стил

Дошао један слепа сељак код команданта једног пука и моли га за дозволу да се види са својим братом који лежи рањен у болници једне оближње вароши.

Командант даде слезу акш ове садржине да га преда уравнику болнице:

Управнику болнице у Н.

Упућујем вам овог слезца који је дошао ради виђења са својим братом тим и тим, редовом те и те чете, тог и тог батаљона, који као рањеник лежи у подручној вам болници.

Командант пука
Н. Н.

Плеханов за рат

— Шта би било кад би Немачка победила Русију? —

Познати руски социјалдемократ Плеханов недавно је публиковао у руској „Рјечи“ једно писмо, у коме изјављује, да жели победу силама Тројног Споразума зато, што то изискују интереси свесветске демократије Плеханов сматра, да би, у случају победе, Немачка Русију претворила у своју колонију — пијацу за немачке производе. У томе би случају руско економско развиће било потпуно компромитовано, те би тако нестало могућности да се оствари њена добра социјална и економска будућност.

Слично је писмо упутио и социјал-демократском листу „Правда“.

У очи пропасти

Револуција у целој Аустро-Угарској

Неутрални листови јављају, да се у свима аустро-угарским земљама осећа бунтовнички покрет, који је узео нарочито великог маха у Босни и Херцеговини, Угарској, Хрватској, Славонији и

Ердељу. Према неким знацима може се очекивати револуција у крајевима око Загреба и Карловца.

Чине се последњи напори, да се избаци што више војника на бојиште. Позвани су у војску и сви неспособни и раније ослобођени који имају од 24 до 30 година. Ово је огорчило све, нарочито Италијане, којима је обећано да их неће дираши.

Сем штога, сви нови регрути аустро-угарске војске морају сем Фрањи Јосифу да положе заклетву и — Виљему II, цару Немачке!

Око Анверса

— Минарање ушћа Шелде —

Из холандских извора јављају да су Немци минирали Шелду иза Анверса, почевши од Вата на југо-источном крају Бевеланда. Бродови, који путују за Анверс, морају претходно да сврате у Гансверт, где добијају упутства за пролаз кроз минирање воде.

Немачка је влада за команданта пристаништа у Анверсу и утврђења на Шелди означила контра-адмирала Лурана.

Ситуација

— Кратки извештаји са свих бојишта. —

Београд, 29. октобра.

После тродневне борбе наше трупе са Гучева напустиле су своје досадање положаје у реду и повукле се на положаје иза ове линије. Положај се није ни мало погоршао, јер се са нових положаја могу вршити јаче и озбиљније операције.

На источном европском ратишту нема промена. Руси настављају гоњење Немаца и Аустријанаца и том су приликом прешли на немачку територију. Може се

очекивати нова битка, која због незгодног терена може трајати дуже време.

На француско-белгиској граници није било промена. Код Димида, Ипра и на Ену трају непрестано велике борбе, које међутим немају одлучан карактер.

КАЖЊЕНА ПРЕВАРА

— Пропаст виртембершког гардијског пука. —

Лондонски лист „Дејли Мел“ саопштава да је уништен цео виртембершки пешачки гардијски пук у Аргоњи. Пук је ноћу хтео да се пробије кроз кланац, да би се сјединио са остацима престолонаследникове армије. Али су француске страже приметиле то кретање и одмах је јављено савезничким трупама, које су биле у близини.

Користећи се великим мраком, Французи су поставили митраљезе поред пута. После првог плотуна, Немци су, полегавши по земљи, подигли белу заставу у знак предаје. Када су се Французи приближили, Немци су по својој старој навики осули страшну паљбу. Али су зато били страшно кажњени, јер је од целог пука остало свега педесет људи.

У Паризу

— Каква изгледа данас француска престоница —

Лондон и Париз су данас по спољашњости различити но икад. У Лондону се забавља, и ако је рат у највећем жеку. На против у Паризу, који је иначе средиште бурног и распуног живота, где влада задовољство и безбрижност, сада је мртва тишина.

Изгледа да је смрт спустила своју ледену руку на све ствари, па и на саме становнике. Мртвачки спровод, неколико војника око мртвачких кола, обавијених тробојном траком, позади кола неколико жена, то се у ња најчешће у престоници Француске. Нема више тутњавих аутомобила, већ само неколико фијакера, које вуку мршави и изнурени коњи, који производе жалостан топот по париској калдрми, Јелисејска Поља, дечији рај, пушта су. Мали карусели, позриште „Гвињон“, водоскоци с киоском, све је опустело. У Парку Монсо, где су у месецу

Радомир Милосављевић

— Четник. —

Београд, 29. октобра.

Овамо код нас на Врачару сунце интензивније осветљава него ли доле код вас „у вароши“. Улице нам још нису тако сужене високим здањима, окућнице и градине око кућа још нам није уништила ненасита пожуца за високим рентама, те код нас има ваздуха и светлости више и боље него ли код вас. Источни ветар последњих дана мало нас је сневеселио и отерао с осветљених и отворених прозора унутра у склонитија места; али зато више и боље уживамо кад је сунце и кад ветар престане...

Данас је, после три дана силнога дувања, огрануло топло сунце, јесења сунце. Прозори су нам опет отворени и сунце нас опет благо загрева својим светлим зрацима. Скоро је подне, али се ме-

ни ипак не одмиче од прозора; седим крај њега и гледам у ону полутамну равницу што се пружила с оне стране Саве све до Бежанијске Косе. „Музиканти“ с оне стране Саве као да су се решили да и сами проведу данашњи дан на миру, јер цело пре подне нису се јављали. Мислио сам, спавају сад или се сунчају, да би нам довече „свирали“ своју мелодију...

Могло је бити око 12 часова и неколико минута, кад ме из ових мисли тргоше неколико пушчаних пуцњева, чији је глас долазио из далека, далеко с оне стране Саве. Ето их, почињу, помислих, и послушних шта ће даље бити. Пушке, међутим, умукосе, али се убрзо подиже мали дим у близини железничкога моста, опет с оне стране Саве, и после дваестак секунди одјекну топовски пуцањ. То су Аустријанци гађали наше. После се подиже други дим мало даље, и тако се стадоше ређати у размаку од једнога до

два минута дим и пуцањ за димом и за пуцњем. Око дванаест и четврт одјекну јак пуцањ с ове стране Саве и мало за тим подиже се беличаст дим над самом Бежанијском Косом, онде где се вели да су аустријски ровови. Онда мало после диже се други, исти такав дим, још ближе оној коси, и још неколико ускоро, па онда опет све умуче. Интересантно је да су аустријски топови ућутали, чим су наши почели да говоре.

Више се није ништа чуло. Аустријанци су ућутали, па су и наши то исто учинили. Постајао сам још мало на прозору, па сам онда сео за постављени сто, да спокојно утолим своју глад, као што сам мало час утољавао глад и жеђ очију и плућа.

Овакви догађаји чести су у Београду, па стога ови потоњи и не изазивају много импресија ни размишљања као што је то редовно бивало у почетку „концерта“ — у јулу и августу. Па ипак,

и ако сам привидно изгледао миран, у мени је радила једна мисао: да ли се и овога пута који живот угасио, колико ли их је о којима ће се после рећи (или и не рећи) „за веру и отечество на брани живот свој положио“...

Истога дана после подне четвори млада четника носили су од Саве пут Опште Војне Болнице на носилима једнога свога рањенога друга. То је била жртва оних неколико пушчаних пуцњева, које сам чуо био у подне. Рањеник је био покривен шињелом, који је покривао тек један део његова дугачка тела, а око чела обавијала му се марама, сва умрљана од усирене крви. Рањеникове очи биле су затворене, дисао је тешко и дубоко. Био је то још сасвим млад човек — једва ако је могао имати двадесет до двадесет и две-три године. Науснице тек су почеле да га горе, а дуги стас, снажан араг и лепо мушко лице одавали су снагу и бујност. Мај-

ци, која га је родила, морао је бити дика и понос, а девојци, која га је волела, морао је бити дражи од свега на свету. Другови, четници, који су га носили, подигоше га, пошто су се мало одморили, па се кретоше даље пут болнице. Како сам случајно и сам ишао једним послом у Општу Војну Болницу, то пођем заједно с овим несвеселим носиоцима.

Дан пре имао је први најистакнутији ред нашега одреда пред Бежанијом да изврши један задатак. Задатак је био важан и захтевао је велику одговорност. Но у оно доба, када га је требало извршити, појавиле су се такве сметње, да се извршење тога задатка морало одгодити. Војници су сазнали за заповест и многима је било криво што је нису могли одмах извршити. Међу овима нарочито се истицао наш рањеник, који није могао да поднесе, како је веле говорио, да „којеканве сметње“ сазлађују његову вољу. У таквом расположењу он је по-

октобру обично седеде боне и муњнијих породица са децом, нема никога. На свима богатијим кућама спуштене су шалоне. Париз није више Париз. У подне булеваре изгледају као главне улице по паланкама.

Пред чувеном кафаном „Мир“ седе неколико официра и мали број странаца. Код „Краљевске Кафане“ виде се неколико енглеских војника, који изгледају зачуђени што виде Париз празан и миран. Жене се ређе виђају него људи. Људи су у рату, али где су жене?

Оне су болничарке или шију веш за рањенике и предају се томе послу предано. Шетачи, који се виде по улицама имају лица озбиљна, готово скамењена. Париз је забринут како ће се свршити битка на источној граници, јер ће у случају успеха бити отеране немачке хорде са француског земљишта. Ретко се виђа жена, која не носи црнину. Не виђају

се, као у Лондону, батаљони да маршују по улицама, него има врло мало војника. Сваки, који је слободан да носи оружје, већ је отишао давно на бојиште, које се протеже више од 600 километара, од Северног Мора до Швајцарске. Чуvari јавне безбедности у Паризу, такође су отишли, а њих су заменили грађани преобраћени у националну гарду. Али најбоље се види дејство рата у идејном свету. Рат је утицао на шездесетгодишњака Анатола Франса, великог сатиричара, социјалисту и великог револуционара, да обуче војничку униформу. Камил Телтан, чувени антиклерикалац, публиковао је у „Матену“ чланак, у коме предлаже да катедрала у Ремсу остане оваква каква је, у рушевинама, да би она била реликвија потомству, а да се поред ње сагради нова црква, која ће бити слична са старом у колико је то могућно.

РАТ НА МОРУ

— Ко ће победити у Црном Мору? —

— Мишљење једног војног стручњака. —

Ово је девети и последњи пут, како се Руси и Турци сукољавају на страшном Црном мору. Сад ће се решити и запечатити судбина Турске, чија ће застава ускоро престати да се вије на ратним лађама.

Како ће се развијати поморске операције? то питање занима цео свет.

Операције на мору могу у опште да се развијају у два правца. Може да се покуша да се одмах уништи непријатељска флота и друго, да се покуша искрцавање сувоzemне војске на непријатељску територију.

До решавајуће поморске битке може доћи ако једна или друга страна хоће да окуша срећу и да принуди противника да прими битку. За десант пак потребно је да она страна, која хоће да га изврши, мора да има апсолутну надмоћност над противником тако, да овај не може омести искрцавање и напасти и евентуално потопити транспортне бродове.

У овај мах може се говорити само о турском покушају да на руску територију избаци јаче трупе. Руси су за сада заузети на другој страни.

Пре свега, ако Турци мисле да озбиљно оперишу у том правцу, одмах ће имати да се боре са једном незгодом: недостатком транспортних бродова. Турци би у Русију требали да пребаце бар 4—5 корпуса, па да мисле на какав успех. За ту војску требало би око

300 осредњих транспортних бродова, а толико исто и ратног материјала. Свега око 600 бродова, а међутим цела турска флота има око 200 бродова.

Сем тога извести десант у једну војнички спремна државу, као што је Русија, није лака ствар. Да је другојаче, зар Немци не би покушали да искрцају трупе за леђа руској војсци? Турцима би се могло десити, да им Руси униште одред за одредом, како који стане ногом на руско земљиште.

Као што смо рекли, услов за успешно искрцавање на туђу територију јесте потпуна надмоћност над непријатељском флотом. Турци на десант могу помишљати тек кад униште руску црноморску ескадру.

Ни ту нису изгледе повољни за Турску.

Турска се флота састоји из старих и омањих бродова. Сви су ти бродови у својој целини бежали у своје време испред мале грчке оклопаче „Аверова“. Дакле, нису никакви противници.

Може се говорити само о „Бреслави“ и „Гебену“. Ми смо у своје време дали описе свих тих, а и руских бродова, па се сад на томе не ћемо задржавати. „Бреслава“ је обична крстарица и неће бити много опасна за Русе. „Гебен“ је велика оклопача-крстарица, која располаже великом брзином. Тај ће брод у опште и водити главну борбу са непријате-

љем, као што је „Аверов“ у турско-балканском рату; наравно, да-леко ће се скромније понашати него овај.

Против „Гебена“ Руси изводе три модерне велике оклопаче, које се, свака за себе, могу борити са њим, али оне немају толику брзину као он. У опште, руска је флота јача свима типовима лађа од турске флоте. Нарочито располаже са довољно најновијих подморских лађа, које су у овом рату своју важност веома подигле.

„Руски Инвалид“ говори о руско-турским поморским ратовима вели, да је ово први пут, да је руска флота бројно и квалитативно јача од турске.

— Сада имамо посла са сразмерно слабом турском флотом, коју не могу избавити ни немачки бродови ни многобројни инструктори, којима је Немачка снабдела Турску, — завршава овај званични орган министарства војног.

Руси, као што се види, рачунају да ће сигурно победити.

У прво време борба ће се водити око „Гебена“. Руси ће се трудити да потопе ову оклопљену крстарицу, после чега ће њихова власт бити несумњива. Та ће се дужност поверити руским оклопљачама и подморским лађама. Наравно, да ово може да траје дуже времена, јер се „Гебен“ може сакрити у мореуз, а и пловити Црним Морем, избегавајући да се сретне са руском флотом.

Важност „Гебена“ многи много преувеличавају, те сматрају, да та лађа може да има пресудан значај у поморском рату. Несумњиво, један добар ратни брод може имати огроман значај (Аверов), али то само кад нема такмаца. Међутим то овде није случај.

Један пример за преувеличавање значаја ове лађе нека послужи овај случај.

Кад су једног бугарског државника запитали, какво ће држање Бугарска заузети у овом рату, он је одговорио:

— Држање бугарске владе биће одређено кад и судбина „Гебена“. Оног тренутка, кад Руси загосподаре Црним Морем, Бугарска ће моћи да потпуно пристане уз Русију.

Последњи напори

— Бесциљно утврђивање белгиске обале —

Немци су пренели из Анверса на обалу Северног Мора два топа од 42 см. и десет мерзера од 28 см. Тиме хоће да спрече ен-

глеску флоту, да не дејствује против војске која иде на Кале.

Пренос и намештање ових топова стало је Немце доста труда. Они не помишљају да ратне лађе нису непокретне тврђаве и да косо гађање из мерзера на лађе, од мале је важности због нетачности погодака. Овде, на равной обали, нема земљишта, које би пољужило као заклон овим топовима, иза кога би могли пуцати као што је то случај код морских утврђења, према којима се удешавају мерзери, који постоје за већ одређене и измерене тачке, куда ће лађе наићи. Испред немачких топова је широко море, где бродови, изван њихових домашаја, слободно плове и гађају обалу великим гранатама из морских топова од 30 и 34 сантиметра, и који имају врло тачне погодке.

Ето како Немци бесциљно троше време и људску снагу на утврђивање обале, да би је осигурали од бомбардовања с мора. Међутим, то је могуће урадити једино помоћу чврстих, дуже време грађених утврђења, која треба више да су истакнуте у море.

Ратне операције

— Верна слика стања на европском војишту. —

(Из „Журнал де Балкан“)

На западном ратном војишту битка, која се бије већ од толико времена, изгубила је много од своје огорчености. Немци су пустили после огорчених покушаја, да се пробију кроз линију савезника и да продру до Денкерка и Калеа. Могућно је, међутим, да ће се они вратити том задатку с новим силама, као што је могућно, да ће се и коначно одрећи те своје намере. Толико можемо констатовати, према вестима, којима се може веровати, да су њихови напади између Непора и Араса много слабији него што су били последњих дана.

На северу су и на истоку успеси савезнички осетни. И код Канбреа су Французи такође задобили терена. На десној обали Ена, Немци су покушали снажну офанзиву, али је ова пропала захваљујући француској издржљивости. Губитци су са обеју страна морали бити замашни у овим последњим борбама. Када се баци ретроспективан поглед на ред оштрих сукоба, који су се десили од почетка рата, као и на губитке, што су их ратујуће стране претрпеле, на изведене напоре са обеју страна, чудити се морамо и ди-

вити људској грађи, полету, издржљивости па и нервозном очајању тих људи, који су, на крају крајева, ипак само људи од костију и меса. Месо за топове, вели се сатирички, а међутим то месо и те кости чине се исто тако силне као и сами топови.

На источној су ратној позорници руске победе потврђене и од самих Немаца као и од Аустријанаца. Али руске се победе још и продужују, тако су код Нове Александрије Аустријанци претрпели тежак пораз. Руси су остали победници и код Пилице

То је почетак дезорганизације аустријске армије и офанзива, коју је она најзад отпочела, обележава заиста уједно и њезину задњу офанзиву. У осталом, ова је офанзива настала само стога што су Руси хтели, јер је то улазило у њихову тактику. — Код Черновица се бомбардовање продужује а замало да ће Руси ући у град. То је питање само од неколико часова.

Руска армија бескрајно надмоћнија над армијом аустроугарском у сваком погледу, и у организацији, и у бравури, и у броју брзо би и одавно свршила са овом, да Немци нису пустили на Русе своје најбоље снаге. Али су ове сад такође бијене, и неће дуго трајати, па ће судбина аустроугарске армије бити одлучена.

Будућа Европа

— Рат ће се свршити коначном двобором Аустро-Угарске и Турске. —

Париз, 25. окт.

Сва штампа предкажује пораз Немачке, Аустро-Угарске и Турске. „Фигаро“ објављује чланак Анатола под насловом „Слободна Европа“, у коме вели, да ће нова руска победа у Галицији ускорити дан ликвидације Аустро-Угарске, док је ликвидација Турске већ отворена. Да би се привело добром крају уређење великих послова, Европа треба да има поверење у балканске народе, као наследнице двеју заосталих царевина и који су сви спремни. Народности очекују већ одавно да сваке њихов дан. Међу рушевинама на Балкану и Дунаву биће ускоро места за цео свет, да се увеличају све

сле извесног времена изашао из рова, позвао „кога је мајка родила јунака“, да пође с њим и још с тројицом другара правце непријатељском положају. Другари су ишли са стране железничкога пута, а он је сам узео правац самих шина и ишао је усправно, држећи у левој руци пушку а у десној нераздвојну другарицу — бомбу. Кад су се сви тако приближили положају непријатељском, непријатељ припуца. Наши храбри четници потрче напред и бомбе већ почну делати свој паклени поса, али један непријатељски курушом погоди посред чела нашега јунака, и он падне на земљу. Видевши свога вођу на земљи, остали четници притрче му, подигну га и понесу натраг, одакле су дошли. Они су то радили на очиглед Аустријанаца, који су их гледали из својих ровова, али се нико није усудио да изађе из ровова, нити да их гони...

То је кратка историја ране онога, који је лежао на носилима.

У болници, рањеник је упућен у Хируршко Одељење, које је под управом Америчке Мисије, где су га амерички лекари одмах прегледали. Нисам могао ићи за рањеником непосредно у само одељење, јер то одмах није било могућно, а и посао ме је водио на другу страну. Али, после једнога часа, присуствовао сам овоме чину у Комесаријату болничкоме.

Ту је један болничар донео да преда вредности које су нађене код новог болесника. Ове се вредности, по правилу болничкоме, чувају у нарочитој каси и враћају натраг болеснику, кад овај изађе из болнице, или шаљу његовој породици, ако би овај у болници умро. Тада сам сазнао како се зове рањеник и одакле је родом. Билетон болнички је гласио: Радомир Милосављевић, четник, рођен у Горњој Коњуши, срез прокупачки, округ топлички, година 23. — Целокупно имање које је нађено код јуначкога Радомира, износило је 2 динара и 50 пара.

Са том сумом Радомир је пошао да изврши, у служби Отаџбине, онај важан задатак.

Пала ми је у очи ова материјална сиротиња овога душом богата младића. Са 2 динара и 50 пара у џепу он стоји на мртвој стражи испред „Београда“; са 2 динара и 50 пара код себе, он полази да извршује важне задатке, од којих Отаџбина очекује добре окрете... Није ли то велико и за дивљење! Не казује ли то колико је велики био овај млади човек, и ако је у џепу носио мале паре! Колико је иначе у нашој земљи богатих и великих (у грађанству) људи, али који су нигде и ништа пред овим правим великанима! Радомир је био мали у грађанству, у џепу је увек имао само мале паре, али му је душа биле велика, и тим богатством својим засенчио је многе и многе друге...

Заинтересовала ме је младост и судбина Радомирова, па сам желео да га видим из ближе и да

чујем што поузданије о његовој рани и изгледима на оздрављење. Жеља ми је била испуњена и ја сам могао да уђем у одељење, где је Радомир лежао. Он је лежао у једној пространој сали Хируршког Одељења, готово при крају њеноме, између двојице других — такође тежих — рањеника. Радомир је лежао на леђима, очи су му и даље биле затворене, дисање и даље дубоко и тешко. Само му је завој око главе замењен белом, чистом крпом, кроз коју је опет крв почела пробијати. Мало ниже од његове постеле седела је једна милосрдна сестра, Американка, и сређивала своје белешке о осталим болесницима. Кад је опавила да дуже стојим и посматрам Радомира, она се диже, приђе и сама постели и стаде код ногу рањеникових. Рањеник би од времена на време згрчио у колену десну ногу, затим би је опет испружио, да поново мало после учини то исто. То је било све кретање његово... У томе кре-

тању открила би се нога Радомирова, и Американка би је увек пажљиво покривала белим вуненим покривачем — ћебетом. Било ми је тада у души тако, да сам хтео да топло благодарим племенитој жени, што се тако матерински стара о младоме јунаку. Американка опази моје учешће и подигавши очи к мени, уздани и одмаче се од постеле. Улучим ту прилику, приђем јој ближе и умолим је да ми каже, како је болеснику:

— He is dying slowly — био је њен кратак и миран одговор.

Дакле, Радомир неће оздравити као што сам ја замишљао, он умире лагано, вели Американка, и његова мајка, његова сестра, његов брат неће никада више видети своју дину и свој понос...

— Немогућно је оздрављење, господине, настављала је добра гледиља Радомирова. Лекари су га дуго прегледали, желели су да му помогну, јер их је јако дирнула младост и снага несрећнога

народности, које јерменски свет под собом сатире и да их врати у њихове праве пропорције и окружи са свију страна новим снагама решеним, да га одрже у правим границама, где неће више бити у опасности ни од кога и најзад ослободиће Европу рђавог царства римско-пруско-аустро-угарског.

Дневне вести

Позив официрима.

Према наређењу Врховне Команде АБВр. 6340 од 25. о. м. позивају се сви активни и резервни официри, произведени 13. октобра ове године, а који су ван оперативне војске и налазе се овде у Београду, да одмах предстану војном одељењу београдске општине ради даљег саопштења наређења Врховне Команде.

Нов ред возње

Од данас ће путнички воз полазити за Ниш од полазне станице у 8 сати у вече. Воз из Ниша стиже на последњу станицу у 8 сати у јутру.

Извоз кукуруза

Решењем Министарског Савета одобрен је извоз старог кукуруза из 1913. године и то само преко царинарнице ђевђелијске, а под стручним контролом Министарства Народне Привреде.

Овај се извоз може вршити само до 1. јануара 1915. године.

Пренос поште у Београду

Према наређењу Министарства Грађевина, Поштанско-Телеграфско Одељење од 1. јануара 1915. године, увешће у Београду пренос и саобраћај поштански аутомобилима. На аутомобилима разносиће се: испоруке пакета и аманета у Београду, евентуална достава и исплата упутница, разношење локалне поште, купљење писама из кутија и разношење званичне поште.

За рањенике

Одбор студената који се налази у Нишу, приређује 21 новембра велике свечаности у корист рањеника.

У 8 часова ујутру нарочити одбор госпођица продаваће у корист Црвеног Крста

заставице Русије, Енглеске, Француске, Белгије и Србије. Заставице ће се продавати преко целог дана по улицама, канцеларијама, радњама и кафанама. Сваки треба тога дана да буде закићен са по једном заставацом. У вече у 8 ипо часова приређује се у сали „Официрског Дома“ Хумано вече чији ће се програм објавити доцније. Улазна цена 2 динара од особе. Добровољни прилози примају се се захвалношћу.

Продаја стоке у Добричеву

Према одобрењу Министра Привреде, Управа Државног Сточарског Завода у Добричеву, продаваће по комисијским утврђеним ценама сва прекобројна грла: говеда сисменталске расе, оваца и јагањаца санске расе, свиња и прасади шумадијског соја и сву прекобројну живину као: кокошке орпинктон, плимесрок и талијанке, гуске емдемске и пловке пекиншке. Сва су грла стоке и живине здрава и за приплод и размножавање подобна.

За сиротне ратнике

У Нишу је образован одбор као представник Нишке Народне Одбране, Друштва „Св. Царице Јелене“, Нишког пододбора „Црвеног Крста“, Кола Сестара „Нишке Женске Подружине“. Одбору је задатак да помогне сиротним нишким обвезницима првог и другог позива, који нису у могућности да добију помоћ од својих кућа. Исто тако одбор ће приложити и разне пошиљке за ратнике.

У одбор су ушли: Нишки епископ г. Доситеј, г. Ђорђе Попић трговац; г. Милан Андрић, књиџар; г. Бора Пајевић, инжињер и г. Раде Николић трговац.

Новости из Пирота

— Дочек рањеника на станици. — (Од нашег дописника)

Пирот, 27. окт.

Данас у подне стигао је у Пирот воз са рањеницима. Рањенике су на станици дочекали председник општине г. Војин Ђирковић, са највиђенијим пиротским грађанима. Сви су усрдно помагали при скидању рањеника и допратили су их до болнице. У болници су их дочекале

болничарке (од којих је велики број госпођа и госпођица из Београда) са Др. Душаном Стевчићем, добровољни болничари и ђаци пиротске гимназије.

Сутра дан, грађани су почели обилазити рањенике и доносити им понуде. Рањеници су расположени овим срдачним доказом и по цео дан певају. Болница и не личи више на болницу.

J.

Неслога поражених

— Како се гледају Пруси и Аустријанци? —

Односи између аустријских и немачких војника постају сваки даном све гори. Аустријанци су се најзад уверили, да их Пруси стално гурају на опасна места, а у случају одступања беже у неред, а њих остављају да задржавају непријатеља.

Међу „савезницима“ се дешавају врло често сукоби, који се по каткад заврше жалосно.

Пруски војници по неки пут бивају изазвани не само од простих аустријских војника, него и од официра. Очеvidци причају да се у Жирардову могло видети, како пруски војници улазећи у кафане у којима седе аустријски официри, не поздрављју и сасвим су слободни, као да не седе у присуству официра.

Такође причају да се после одласка Немаца из Жирардова јављао у општину велики број изнурених и гладних немачких војника који су молили да их приме као заробљенике.

— Доста смо ратовали, говорили су они.

Бивало је случајева, када су немачки војници, сасвим ослабљени и изнурени долазили у приватне куће и молили да их нахране, јер више не могу и неће да иду за својом војском.

Немци одлазећи из Жирардова, запалили су железничку станицу и уништили све околне станичне зграде.

Енглеска практичност

Кратка и брза ратна преписка

Енглески војници, који се боре у Француској, да би одржавали везе са својим породицама, употребљавају врло практичне дописне карте. Ове карте имају на првој страни резервисано место за адресанта. На другој страни има неколико наштампаних образаца: — Ја сам здрав — Ја сам у болници — Надам се да ћу ускоро изићи из болнице — Примио сам ваше писмо или телеграм — Писаћу вам првом приликом — Нисам од вас добио писмо одавно или пре кратког времена.

Војник, ако ја здрав, остави само: Ја сам здрав, а све остало

прецрта, остављајући само оне рубрике, које укратко јављају о његовом садашњем стању. Потпише, метне датум и то је све. За пола минута његова је кореспонденција готова.

ТЕЛЕГРАМИ

Турци у Француској

ПАРИЗ, 28. окт. — Француска влада наредила је, да се пажљивије поступа са свима поданицима отоманским, који заслужују својим држањем, да их не чине солидарним са садашњом турском

владом. Отомански поданици, који станују у Француској добиће допуштење да могу остати, како би се слободно могли предати својим пословима.

И против Грка

АТИНА, 25. окт. — Турци су потопили један мали грчки пароброд под енглеском заставом у Ајвали-у. Грци из Смирне разбегли су се куд који. У Смирни и Авурли велика паника.

Утврђивање Ајвале

АТИНА, 25. окт. — Један енглески торпиљер јотишао је у Ајвалу, да узме енглеског конзула. Турске власти нису га хтеле издати. Турци журно утврђују Ајвалу, под руковођењем немачких официра.

Последње вести

С белгиског фронта

Хавр, 28. октобра

Код Непора ситуација је готово стационарна с неким малим напредовањем. Готово свуда влада потпун мир на осталом фронту, где непријатељ држи у рукама још неколико омањих тачака на левој обали реке Изера, које смо тукли из топова. Непријатељска артиљерија бомбардовала је Диксמיד.

Французи лагано напредују

Париз, 28. октобра. Службено

Није забележена никаква промена у ситуацији са обзиром на тешкоће, које ствара при операцији густа магла. На северу је дан био добар; одржали смо све позиције између Лиса и Лангемарка и знатно смо напредовали између Лангемарка и Диксмида.

Успеси у Источној Пруској

Петроград, 28. октобра. Службено

Непријатељ који се упорно одуширао у пределу Лика пошиснуо је ка масурским језерима на исток од Најденбурга близу Мареншакена. Руска коњица поразила је одељење немачко, које је иштило железнички пуш, она је запленила један шрен и бачила у ваздух два жељезничка моста.

У Руској Пољској

Петроград, 28. октобра

26. октобра руска кавалерија натерала је једну дивизију непријатељске кавалерије, коју је пошпомагао један башаљон стрелаца, да се повуче ка Каличу. Стигли смо до Мусилова на пушу који води за Краково.

Прелазак преко Висле

Петроград, 28. октобра

У Галицији наше трупе су прешле Вислу и завеле су Шесев, Дивов и Лиско.

младића; али, помоћи се не може. Зрно је прошло кроз мозак, а тамо, где је изашло, понело је собом и један део мозга. Ено, оно што видите, како као нагушено, испод деснога уха, то је мозак, што је исцурло кроз рану. Несрећни младић умреће још данас...

Тада је могло бити око четири и по часа по подне. Било ми је тешко, кад сам ове речи чуо, као да ми се неки тежак терет навалио на груди. Жао ми је било Радомира, жао младости његове, а материјално сиромаштво његово, падало ми је у исто време и као грех човечански и као прекор многима и многима. Колико њих има данас у Београду и Србији, који, док сиротани као што је Радомир, мрзну и гину на брани вере и Отаџбине, — подижу цене роби, коју су набавили по ниским ценама пре рата, осиромашавају тиме и иначе осиротелу сиротињу и без и најмање гриже савести гомилају себи благо и богатство, да би после могли благо-

живати у проширеној Србији. Ције проширење они нису имали ни мало заслуга!...

(свршиће се)

Ратне ситнице

„Дели Телеграф“ саопштава, да се међу немачким заробљеницима налазе и младићи од 17 година.

Губитци немачке војске су огромни. Број мртвих и рањених далено премаша пола милиона и достиже, несумњиво, цифру од 900 хиљада.

Јужно од Ниска, једна руска чета пређе преко реке Сана, али одмах наиђе на много јаче аустријске трупе. Руси се одмах укопају и спреме за борбу.

Аустријанци пошљу парламентараре са захтевом, да им се Руси одмах предаду, или ће их, веле,

исећи до једнога. Али ови у место одговора опале на Аустријанце један плотун.

Тад се деси нешто необично. — Парламентари у место да се врате својима, дођу до самих руских ровова и најучтивје замоле, да их Руси приме за своје заробљенике. Наравно, да су им зачуђени Руси испунили молбу.

Немачка војна управа признала је прено неких листова, да већи део војске по неколико дана не добија ни парчета хлеба и да превоз хлеба наилази на велике тешкоће.

Војна управа то објашњава тиме, што се војска и сувише брзо креће и што нису биле готове по све кујне за целу војску.

Јављају из Париза, да је један цепелин летео скоро два сата изнад вароши. Бацио је око шест бомби и нанео је доста штете. Убијено је осам људи и више њих

је рањено. Француски авијатичари су га напали, али је он успео, да се неповређен врати.

Телеграми из Берлина јављају о болести Молткеовој. Болесника је два дана тресла грозница. Температура се пењала до 40 степени.

Румуни су задржали транспорт који је упућен из Немачке у Турску, а који се састојао из пет расклопљених цепелина и 20 хидроплана.

Здравље Франца Јосифа за последњих неколико дана јако се погоршало. Цар већ две недеље како не напушта постељу.

Белгијска влада сазвала је парламенат у ванредан сазив. Скупштина ће држати седнице у Хавру.

Ратна пошта

Моли се сваки онај, ко би што знао о Луки Деликладићу четнику нека јави његовој мајци Катрини Деликладић, Чубурска ул. бр. 28. Београд, или Брани Керовићу болничару Ниш. Кара-Ђорђева ул. бр. 47.

АМЕРИКАНСКИ

Краљ Дијаманата

извештава пош. публику да продаје сву робу по чудновато спуштеним ценама.

Неколико стотина хиљада комада разних ствари за успомену као: електричне лампе, упалачке, ташне, новчанике и т. д. од 50 п. д. па на више.

Железнички сатови од 4 дин. па на више.

Трговина готовог женског одела

РАДИВОЈА САВИНА И ДРУГА
КРАЉ МИЛАНОВА УЛИЦА БР. 70. (ПРЕКО ПУТА НОВОГ ДВОРА)

Препоручује поштозаним муштеријама велики избор:

КАПУТА ЗИМСКИХ
КОСТИМА
СУКАЊА

БЛУЗА
ГУМЕНИХ МАНТЛОВА
ЖИПОНА

Као и велики избор женског веша и разних кецеља.

Цене најумереније и строго утврђене

2-10

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ ШТОФОВА ЗА МУШКО ОДЕЛО И КРОЈАЧКОГ ПРИБОРА

Поповић, Лазаревић и Комп. --- Београд

Препоручује п. п. највећи избор штофова за зимску сезону као и једну велику партију ШТОФА ДУБЛЕА-УЛСТЕРА

Молимо поштоване муштерије из унутрашњости да нас изволе посетити ради избора истих, пошто због ванредних прилика мустре неможемо на увиђај слати. Уједно јављамо да железница прима робу на отправљање од станице Ресника. 4-10

Тражим своју мајку

Марту Деспотовић и две сестре, општина Бесеревачка, срез рачански окр. ужички. Моли се онај који што год сазна о њима да јави Јованки Јовичић Зорина ул. бр. 23. Београд. 1-3

Изгубљен је

кер ловачки — птичар 27. о. м. средње величине браон има око врата каиш одзива се на име Floki моли се сваки ко га је нашао да га доведе у књижару М. Ив. Живковића и Комп., Кнез Михаилова ул. бр. 30. где ће доbitи пристојну награду. 1-3

Настојник

Владимир Станојевић грађевинар станује у кафани „Ужица“ нуди се за настојника и оправку кућа за скромну награду. 3-5

Млада жена

удовица тражи место у бољој кући овде или у унутрашњости за скромну награду. Упитати уредништво овога листа. 3-3

Трговачки помоћник

Помодној Мануфактурној и Галантер. Трговини Мике С. Радојковића У ЂУПРИЈИ
Потребује један помоћник. — Јавити се адресанту. 3-3

СТУДЕНТ спрема ђаке из скромну награду.

Упитати уредништво „Пијемонта“ 3-3

Дрогерија ГУСЛАР КОЛАРЧЕВА БРОЈ 5.

није ни за време најопаснијег бомбардовања престала да ради, а понајмање би сад како проносе гласове неки шкартови из позадине.

У радњи је стручан апотекар — магистер фармације. Има КАО И УВЕК довољно разноврсне дрогериске и апотекарске робе, фотографских плоча, НИЦА зетина за јело, рума, чаја и коњака, белгиских медицинских стаклади и свих других потреба.

Спремамо НОВ ЦЕНОВНИК и разаслаћемо старим муштеријама.

Ни железница ни пошта не примају робу, али нашим познатим муштеријама шилемо по прилици.

Дрогерија ГУСЛАР 9-20

Капци од артије

Већа количина капака од артије продаје се. Упитати уредништво „Пијемонта“ — Краљ Александра бр. 12. 6-

Кувар

Нуди се кувар који је дуге године био по интернатима и болницама. Јавити се уредништву овог листа. 3-5

ВИНАРСКА РАДЊА ПОДРУМ „Нектар“ Николe Димитрија

препоручује под гаранцијом ПРИРОДНА ВИНА, коњака француског, грчког и медицинског Штоков, шљивовице, комовице, ликера, БЕРМЕТА винског сирћета и маслиновог зетина.

Цене умерене. Краља Милана ул. 32 (Дом Анкера) 6-6

КАРТЕ европског бојишта

издаје Српског Црвеног Крста два листа цена за Београд 1-20. За унутрашњост са поштарином 1-60. На платну за Београд 3-20, а за унутрашњост 3-80. Новац треба унапред послати издавачкој књижарници Геце Кона Кнез Михаилова ул. бр. 1. 7-10

Кафана „Два Јелена“ у Скадарлији

Отворена је била за све време бомбардовања.

Препоручује одлично црно далматинско вино и чувено Бајлоново експорт пиво чаша 0-20; кригла 0-30 п. д., као и одличне домаће комовице.

Одлична домаћа кујна чувена и позната свим љубитељима доброг и укусног јела. На захтев спремају се вечере за мања друштва.

ЦЕНЕ НАЈУМЕРЕНИЈЕ 2-3

Готово је и ДРУГО ИЗДАЊЕ сасвим допуњена са свима местима ЦЕЛОКУПНА КАРТА

Европског ратишта

ЦЕНА КОМАДУ једнобојна три гроша, у бојама један динар КЊИЖАРА

Косте В. Илића

преко пута Новог Двора уз пошту и новац треба слати упутницом. 4-5

Овим јављам г. г. путницима и посетиоцима да је

„Хотел Македонија“ створен. Поред удобних соба препоручујем одлично вино и кујну. С поштовањем Стеван Николић хотелијер 3-3

Стан за самца

Издаје се лепо намештена соба за отменог самца са електриком, услугом и другим потребним удобностима у Доситејевој ул. бр. 14. 3-3

КРАЉЕВСКО ПОРТАШЋЕНА

Срп. Фабрика Стакла У ПАРАЋИНУ

Има на стоваришту све врсте простог и финог стакла за домаћу потребу, а тако исто медицинског за апотеке. 2-2

Потпуно нова реновирана штампарија

Телефон 15-91.

Телефон 15-91.

„ПИЈЕМОНТ“

у својој сопственој згради
Краља Александра бр. 12.

Снабдевена потпуно најновијим словима, шарама, линијама и свим могућим штампарским машинама и бојама.

Са две најновијег система „ЛИНОТУР“ СЕЦ-МАШИНАМА

Прима на израду: Књиге, разна дела, протоколе, ценовнике, јеловнике, свадбене позивнице, вереничке карте, у разним форматима плакате, биоскопске програме, улазнице, визиткарте, као и разне друге штампарске послове.

ПОТПУНО ЧИСТА И БРЗА ИЗРАДА.

О солидности и умереним ценама, као и о самој изради ма каквог штампарског посла штампарија „Пијемонт“ ставља на расположење п. публици да се и сама о свему лично увери.

ЦЕНЕ СУ ВРЛО УМЕРЕНЕ.

Прима на израду све могуће штампарске послове